

Definició de Centre Obert amb criteris de qualitat

Introducció

El següent document vol descriure els Centres Oberts, com uns serveis d'atenció a la infància i a l'adolescència i les seves famílies, que realitzen una tasca educativa i preventiva des de la vessant de l'educació social especialitzada durant el temps lliure dels nois/es. Amb aquesta acció educativa i preventiva s'intervé en els processos personals de nens i joves de manera integral.

En l'actualitat els processos educatius i els itineraris formatius que ofereix la nostra societat no s'ajusten a les necessitats de tots els nens, adolescents i joves, de manera especial a les d'aquells que tenen dificultats d'integració i de socialització. Les institucions educatives, sovint, es troben limitades per a poder realitzar una tasca d'acompanyament global i d'atenció a la diversitat de necessitats que planteja la realitat de la infància i l'adolescència d'avui. Els Centres Oberts volen ser una alternativa que incideixi tant en les causes, com en les situacions concretes i possibilitar processos d'integració i socialització, especialment en les situacions de risc social.

Aquesta situació que cada cop es dona amb més freqüència és un repte per a la nostra societat que necessita articular-se per tal de donar resposta a la realitat que, sovint, desborda a els diferents agents que poden intervenir. Des d'aquesta perspectiva, els Centres Oberts són un recurs que es converteixen en lloc de trobada de nens, nenes, adolescents i joves per a realitzar processos d'integració i socialització, tot sent un servei necessari que recolza la tasca feta a les famílies, als CEIPS i IES, als professionals dels serveis socials i d'altres serveis especialitzats en l'atenció a la infància i a l'adolescència.

Des dels Centres Oberts apostem per una socialització, àmplia, plural, flexible, diversa, capaç de produir models d'integració i de convivència positiva

Els Centres Oberts es constitueixen, doncs, com a espais d'**educació social** que atenen especialment persones, col·lectius i territoris en entorns d'exclusió social i que per la seva metodologia d'intervenció cal que es distingeixin dels Casals Infantils i Ludoteques que treballen específicament des del camp de l'educació en el lleure.

Des dels Centres Oberts apostem per una socialització, àmplia, plural, flexible, diversa, capaç de produir models d'integració i de convivència positiva, on cada persona pot realitzar un procés educatiu personal que comparteix amb d'altres infants, joves i amb els educadors que els acompanyen en tot el seu itinerari així com amb la realitat territorial que els envolta.

És per això que aquest document vol aportar elements orientadors per a poder definir de manera concreta què són els Centres Oberts i, per una altra banda, per a defensar i demanar el recolzament necessari, tant a escala social com sobretot administratiu, per a reconèixer els Centres Oberts com uns serveis que realitzen una tasca educativa preventiva necessària, global i de qualitat amb infants i joves, de manera molt especial amb aquells que manifesten majors necessitats d'integració i de socialització. El document vol ser, doncs, una eina que ajudi a superar la indefinició que existeix actualment sobre el rol que han de representar els Centres Oberts dins de la xarxa d'atenció a la Infància i sobre quina ha de ser la seva estructura i costos.

Aquesta proposta no pretén, tanmateix, ser l'únic model o proposta d'intervenció de caràcter preventiu que es pot posar en marxa dins del nostre sistema de serveis socials, però sí que entenem que és un tipus de servei amb una experiència contrastada en el temps i que considerem que cal acabar de potenciar.

Marc legal i situació actual

En primer lloc, cal dir que els Centres Oberts tenen un espai definit per llei dintre del Sistema Català de Serveis Socials i tenen així mateix una definició de funcions i característiques de funcionament que està determinat per Decret; aquesta Llei i Decret són els següents:

- **Llei 4/1994, de 20 d'abril, d'administració institucional, de descentralització, de desconcentració i de coordinació del Sistema Català de Serveis Socials** (DOGC 1890, de 29.4.1994).
 - En el punt 4 del preàmbul o exposició de motius, especifica que aquesta Llei estableix la Xarxa Bàsica de Serveis Socials de responsabilitat pública, la qual integra els diferents serveis i establiments que les administracions públiques de Catalunya han de mantenir **obligatòriament** a disposició dels ciutadans.
 - L'article 4 marca els nivells d'atenció, «El primer nivell el formen els serveis socials d'atenció primària. En aquest nivell d'actuació s'han de prestar, com a mínim, els serveis següents: serveis bàsics d'atenció social primària, serveis d'atenció domiciliària (...) serveis de centres oberts per a infants i adolescents». Aquest és un canvi pel que fa a la reglamentació anterior en què es consideraven serveis d'atenció especialitzada.
 - A l'article 8 s'estableix que les Àrees Bàsiques de Serveis Socials són les unitats territorials elementals de prestació de serveis. Una àrea bàsica està formada per un municipi de més de 20.000 h o per un conjunt de municipis d'una mateixa comarca que arribin a sumar aquests 20.000 h.

- El **Decret 284/1996 de regulació del Sistema Català de Serveis Socials**, actualitza les condicions funcionals i la tipologia de serveis i establiments socials. En aquesta línia fa una definició dels Centres Oberts i estableix quina ha de ser la composició de l'equip educatiu, així com les *ràtios* que s'han de complir.
- El **Decret 27/2003 de l'Atenció Social Primària**, reajusta la definició de Centres Oberts, i manté la *ràtio* del decret 284/1996. Però a l'article 8, punt 4 fa referència a què "totes les persones que visquin o es trobin al territori de Catalunya i acreditin el corresponent estat de necessitat tindran dret a gaudir dels serveis o prestacions següents:
a i b.- (...)
c.- Serveis Oberts per a infants i adolescents.

Aquest desplegament normatiu, en què s'estableix l'obligatorietat de crear un Centre Obert per a cada 20.000 h, així com unes competències clares dels ajuntaments, és el marc en el qual ens estem movent actualment des dels Centres Oberts. Aquest desplegament normatiu a l'hora de la veritat es tradueix en què:

- No hi ha hagut una assumpció de la competència dels ajuntaments sobre els centres oberts, la raó que s'esgrimeix és que s'ha donat la competència però no s'ha garantit el finançament.
- No hi ha un mapa suficient i extens territorialment que determini les necessitats d'aquest tipus de servei.
- Des de l'administració autonòmica s'han congelat les subvencions i la relació amb els Centres Oberts s'ha limitat a la inscripció en el Registre de Serveis i Establiments Socials i al seguiment de les entitats ja subvencionades, amb la qual cosa els centres oberts existents es troben en situació de precarietat, principalment els de la iniciativa social.
- No es reconeixen els centres oberts com a recurs habitual en el camp de la prevenció i com a mesura primera de seguiment al medi per a infants i adolescents.
- No hi hagi mecanismes de coordinació i derivació sistemàtics amb altres serveis com són: els CEIP, IES, SSAP, EAP, EAIA, etc.
- No es pot garantir un treball educatiu de qualitat atès que no es pot assegurar: les hores d'atenció que calen per atendre les necessitats d'aquesta població, una *ràtio* adequada, una proporcionalitat òptima entre les hores de dedicació a l'atenció directa i les altres tasques de gestió pedagògica, etc.
- Hi ha una definició poc estricta o poc actualitzada del que és un centre obert i dels requisits pedagògics i de personal que han de complir.

La nostra intenció amb aquest document és ajudar a avançar en la definició del que ha de ser un centre obert i que es compleixi el que la legislació actual preveu pel que fa al nombre i paper que han de fer els Centres Oberts en la Xarxa de Serveis Socials de Catalunya.

Definició

Els *Centres Oberts* són serveis diürns, emmarcats, per llei, dins de la Xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària, amb la qual cosa són competència de l'administració local, la qual els pot gestionar directament o bé a través de la iniciativa social. Aquests centres realitzen una tasca socioeducativa, durant el temps lliure dels infants, adolescents i joves, donant suport, estimulant i potenciant l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat i la socialització, l'adquisició d'aprenentatges bàsics i d'esbarjo i compensant les mancances socials de les persones ateses.

Els *Centres Oberts* són, també, serveis arrelats als territoris, que acostumen a ser zones on incideixen un conjunt de problemàtiques i mancances socials i estructurals que els defineixen com a zones vulnerables. En aquest sentit, a més a més, són serveis que promouen l'aplicació pràctica dels drets dels infants i joves.

Estan destinats a infants, adolescents i joves fins als 18 anys (tot i que el procés educatiu es pot perllongar fins als 21 anys), prioritàriament a aquells que es troben en una situació de risc, però que tenen encara capacitat per a canviar aquesta situació, sense haver de sortir del propi entorn. Tot i que els destinataris principals amb els que es treballa són aquests, és desitjable que els centres oberts atenguin altres infants, adolescents i joves del territori, per tal de poder garantir el principi d'integració i, alhora, fer una tasca realment preventiva en la detecció precoç de les situacions de risc.

Entre els seus *Objectius* principals hi trobem:

- Donar suport, estimular i potenciar l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat del menor.
- Afavorir la socialització i la integració social dels menors i les seves famílies
- Prevenir les situacions de risc social i de ruptura amb la família i l'escola
- Compensar dèficits socioeducatius
- Adquirir aprenentatges i competències
- Acompanyar i orientar les famílies en els processos educatius que afecten els seus fills/es.

Aquests centres realitzen una tasca socioeducativa, durant el temps lliure dels infants, adolescents i joves, donant suport, estimulant i potenciant l'estructuració i el desenvolupament de la personalitat i la socialització

Per tant, quan parlem dels Centres Oberts ens estem referint a unes plataformes educatives que s'inspiren en el principi de la Prevenció i que actuen en dos nivells:

- **Acció comunitària**, treball amb el medi

Cal destacar el caràcter territorial dels Centres Oberts que mantenen una forta vinculació amb l'entorn on desenvolupen la seva acció, de manera que tenen una estreta relació amb la realitat física i social que els envolta i que es caracteritza per:

- El nen/jove s'educa en el propi medi. El Centre Obert s'ha de fer present en els processos, dinàmiques i realitats que afecten els nois/es.
- Plantejar el procés educatiu com una acció comunitària de lluita contra totes les formes de desavantatge social, cultural i escolar dels destinataris, eliminant o minimitzant els efectes negatius i enriquint i potenciant els positius.
- Realitzar una acollida individualitzada i diferenciada, adequant la intervenció a les necessitats de cada infant o jove.

Tot això implica una sensibilització de l'entorn, especialment dels serveis d'atenció a les persones, pel que fa a què aquest sigui conscient de la realitat dels infants i joves de la zona i pel que fa a la corresponsabilitat dels diferents agents socials i educatius en la millora de les situacions. Aquesta sensibilització, en la part que toca als serveis d'atenció a les persones, hauria de venir donada des dels nivells polítics i de planificació de les administracions competents que han de garantir el temps necessari, dels agents educatius, per a poder participar en la coordinació i animació comunitària

- **Acció socioeducativa**

Les línies educatives que caracteritzen la intervenció que es porta a terme als Centres Oberts són:

- *L'educació activa*: entenent l'infant com a subjecte del seu procés, respectant les fases de la seva pròpia evolució.
- *L'educació integral*: entenent per educació integral aquell procés que afavoreix i posa a disposició de l'educand els elements necessaris per assolir un grau òptim de maduresa com a persona i membre actiu de la societat, treballant tots els àmbits del menor: físic, psíquic, afectiu, social i cultural.
- *L'educació Intercultural*: educació que afavoreix la convivència i relació entre les diverses cultures.
- *La Coeducació*: l'educació en condicions d'igualtat d'oportunitats i

drets entre nens i nenes, amb l'objectiu que creixin en el respecte i valoració mútua.

- *L'educació en valors*: l'educació dels infants en els valors de la democràcia, la tolerància i el respecte i la valoració de la diversitat i les diferències d'opinions, opcions i orientacions personals.

La metodologia educativa

La metodologia educativa dels centres oberts es caracteritza per:

- *El seguiment individual*: S'ha de realitzar el seguiment de cada infant i adolescent, plantejant uns objectius concrets a treballar adequats a les necessitats individuals.
- *El treball en grup*: El grup es considera com un espai privilegiat de socialització i per aprendre a conviure amb els altres.
- *Vida quotidiana*: La vida quotidiana facilita la participació activa i l'assumpció de responsabilitats proporcionades a les capacitats de cadascú.
- *Les activitats*: Ens han de permetre treballar els hàbits, les habilitats i els valors
- *La relació educativa*: Considerem fonamental la qualitat de la relació educativa. És bàsic que l'educador estableixi una relació positiva i de confiança amb l'infant o jove com a model de referència coherent.
- *La família*: La implicació activa i positiva de la família en el procés educatiu de l'infant/jove és fonamental com a primer agent socialitzador. La seva influència és determinant.
- *El treball en xarxa*: La coordinació amb tots els agents socials i educatius que intervenen en un territori és necessària per a garantir l'atenció integral dels infants i joves, així com per a la millora de les mancances que es detecten en el mateix territori.
- *La mediació*: Els centres oberts, han d'aprofitar els diferents rols que tenen reconeguts tant per part del noi/a, com des de l'entorn, per tal de fer d'enllaç entre ells, i si cal ajudar a buscar consensos entre les diferents parts.
- *El treball en equip*: que vol dir, unificació de criteris, planificació conjunta, coordinació, comunicació interna, etc. és un mitjà fonamental per a poder realitzar una tasca educativa als Centres Oberts.

- *L'avaluació de la feina feta*: Els centres oberts han d'establir un sistema d'avaluació que contempli l'anàlisi de la tasca educativa individual i grupal, així com el projecte en general: objectius del projecte, organització, metodologia, recursos, etc.

Dins de la metodologia educativa pròpia dels Centres Oberts cal fer especial esment al seguiment. Els Centres Oberts en tant que equipaments d'educació social, porten a terme una feina específica de seguiment amb tots/es els destinataris del servei.

El seguiment és aquell procés mitjançant el qual l'equip de centre obert analitza la situació i circumstàncies de cada destinatari, alhora que es proposen objectius a curt o llarg termini, units a un programa d'activitats per a assolir-los. Aquest procés és avaluat de forma contínua, tot incorporant les modificacions oportunes i prenent decisions per a intentar arribar a assolir els objectius proposats.

Aquest seguiment és de major o menor intensitat en funció de les necessitats dels nois/es i de les disponibilitats d'atendre'ls dels/de les educadors/es.

En el cas que portem endavant un seguiment amb major intensitat l'anomenem "procés tutorial" i es porta a terme amb els destinataris que presenten un conjunt de problemàtiques que el fan estar en situació de risc social. Aquest procés tutorial es concreta en el que anomenem Projecte Educatiu Individualitzat (PEI), és una eina de treball que desenvolupa el/la Tutor/a, que sempre serà un educador/a social.

Habitualment aquest PEI s'elabora tenint en compte l'opinió d'altres professionals (mestres, metges/ses, assistents/es socials, etc.) que intervenen amb el/la noi/a, amb els quals es porta un treball de coordinació periòdic.

Amb la resta de destinataris del centre amb els quals no es porta endavant un seguiment tutorial es desenvolupa un seguiment de caràcter preventiu. Aquest seguiment té com a objectiu l'atenció a petites mancances o necessitats que normalment no depassen les competències pròpies del Centre Obert (actituds i aptituds, capacitat de relació, capacitat psicomotriu, etc.), exceptuant les que tenen a veure amb l'àrea cognitiva o dels aprenentatges i que s'aborda des del reforç escolar conjuntament amb l'escola. En aquest cas no existeix PEI

En funció de les disponibilitats tal y com es justifica més endavant, un/a educador/a que estigui contractat/da a jornada completa pot atendre un màxim de 10 casos en seguiment intensiu que nosaltres anomenem procés tutorial.

Organització i estructuració dels Centres Oberts

Ràtio

Si partim del model de Centre Obert d'Integració, és a dir, un equipament educatiu per a infants, adolescents i joves d'un territori, que acull aquells que prioritàriament es troben en situació de risc, cal distingir dos tipus de *ràtio*:

- La *ràtio* per casos amb procés tutorial
- La *ràtio* per activitats grupals.

Entenem per *ràtio per casos amb procés tutorial*, el nombre d'infants o adolescents amb els que es fa un procés de tutoria, per part d'un/a educador/a del centre. En el cas que un/a educador/a estigui contractat a jornada complerta, la *ràtio* per a aquest tipus de feina ha de ser 1/10. (En la part en què es parla de funcions dels educadors, es concreta quines són les feines pròpies d'aquest treball de tutoria).

Quan parlem de *ràtio per a activitats grupals*, ens referim al nombre màxim de nois/es que pot atendre un professional del Centre Obert en l'espai d'atenció directa grupal del Centre. La *ràtio* que creiem adequada serà de 1/10. En aquest cas el professional que durà a terme l'activitat, tant pot ser l'educador/a, com un/a monitor/a de temps lliure o un/a tallerista.

Fóra desitjable que el percentatge de nois/es en seguiment pel que fa al global es mantingués al voltant del 50% sempre que sigui possible i en funció de les característiques del territori on s'ubiqui el Centre Obert.

Nombre de destinataris i estructura de l'equip educatiu

En funció del plantejat anteriorment, l'estructura que ha de tenir un centre obert és la següent:

- El centre obert s'estructurarà a partir de grups base formats per 20 nois/es, amb un màxim de 10 en procés tutorial.
- Aquests grups base tindran assignats com a mínim un/a educador/a social i un/a monitor/a o tallerista, en el funcionament quotidià aquests professionals podran estar amb aquest grup o amb un altre.
- El nombre mínim de grups base és de 2, de tal forma que el Centre Obert, tindria una capacitat mínima de 40 places, amb una dedicació de 2 educadors/es i 2 monitors/es o talleristes. Si el Centre fos més gran de 40 places, s'hauria de moure dins de la relació de places següent: 40, 60, 80, etc.

- El grup base s'hauria d'estructurar a partir de grups d'edat, per exemple: petits i grans; petits, mitjans, grans; infants i adolescents; etc.

Les dedicacions horàries dels professionals variaran d'acord amb les seves funcions:

- 40 hores per als educadors/es. D'aquestes, 25 les dedicaria al treball del funcionament quotidià i les coordinacions internes i 15 al treball tutorial i les coordinacions externes. Entenem que la jornada s'ha d'aplicar íntegrament a una única persona.
- 25 hores per a monitors/es i/o talleristes. Les 25 hores es dedicarien al treball del funcionament quotidià i les coordinacions internes. Entenem que la jornada es pot aplicar a més d'una persona en funció de l'estructura del Centre.

Horari

L'atenció directa als destinataris es fa en el seu temps lliure:

En el cas dels menors de 16 anys: Durant el curs, el centre roman obert de dilluns a divendres quan finalitza l'horari escolar i els caps de setmana roman obert en funció dels plantejaments de cada centre. Durant les vacances escolars l'horari pot ampliar-se a tot el dia.

En el cas dels majors de 16 anys depèn de les característiques pròpies dels joves, de les del centre i de les del seu entorn, ja que ens podem trobar amb joves per als quals el temps lliure abasti tot el dia. En aquests casos cal que el Centre realitzi una derivació cap a projectes i iniciatives de formació i d'inserció laboral.

L'horari d'atenció directa dels centres ha de tendir a ser de 20 hores setmanals, preferiblement ocupant 3 hores diàries i distribuint la resta en funció d'altres activitats de cap de setmana i activitats extraordinàries (sortides, excursions, activitats festives i culturals, etc.) i d'activitats especials no obertes a tots els infants (dutxes, berenars, sopars, seguiments individuals, etc.)

Recursos Humans

L'equip de professionals que formen els centres oberts és:

- El director/a pedagògic. És el responsable de la coordinació i organització pròpia del projecte. Assumeix les tasques de representació del centre.
- L'administrador/a. S'encarrega de les tasques de gestió que genera el centre, portant la comptabilitat i fent una òptima gestió dels recursos.

- Els Educadors/es. Responsable de l'atenció directa dels nois i noies, (programa, realitza i avalua) tant en les activitats grupals com en l'atenció individualitzada.
- Monitors/es. Recolza la realització de les activitats grupals, participant de la programació, realització i avaluació.
- Talleristes. En el cas de la realització de tallers es pot comptar amb personal tècnic que en possibiliti la realització.

A l'annex 1 es pot trobar una proposta de distribució de les funcions dels diferents professionals que intervenen al centre.

Aquest equip hauria de comptar amb recolzament extern, en forma de supervisió i assessorament, que ajudi a una anàlisi qualitativa de la seva acció educativa i a resoldre els problemes de tipus psicopedagògic que es puguin presentar.

El voluntariat és una eina que ens pot ajudar a millorar la qualitat del treball que es fa en els centres, recolzant les activitats i, per tant, reduint la *ràtio* en determinats moments, tenint en compte que els centres han de comptar com a mínim amb els professionals contractats que es descriuen en aquest document i que els voluntaris mai no han de substituir el personal contractat.

La participació en els centres de voluntaris ha de fer-se de forma acurada, garantint la seva formació i el seguiment de la seva tasca.

La presència de voluntaris en els centres ajuda aquests últims a inserir-se en el territori, així com a implicar la societat civil en la millora de la realitat concreta del barri i de la societat en general.

Els programes

La tasca educativa es desenvolupa mitjançant **programes socioeducatius** que tenen en compte totes les dimensions del menor, atenent les seves necessitats.

Així, podrien haver-hi diferents programes o àmbits:

- Educació per a la salut
- Suport al procés d'escolarització
- Competència social
- Dinàmiques de participació
- Educació en el lleure i esportiva
- Atenció a les famílies
- Formació prelaboral.

- **Educació per a la salut**

L'educació en els hàbits d'higiene i salut normalitzats, així com l'ajut a la família a cobrir les necessitats bàsiques de salut i higiene quan sigui necessari.

- **Suport al procés d'escolarització**

Potenciar l'escolarització i l'adequada formació acadèmica, tot fent un seguiment de l'infant o jove i incidint en aquells aspectes, al nostre abast, que ho possibilitin. Aquest programa es concreta en activitats com les següents:

- Reforç escolar
- Coordinació amb l'escola
- Mediació dins dels centres escolars
- Activitats específiques per a nouvinguts: grups de conversa, alfabetització, compta contes.

- **Competència social**

Consisteix en el desenvolupament d'habilitats socials de comunicació i de relació amb tercers i el foment del descobriment i assumptió de valors socials, així com d'habilitats i competències cognitives per a dur-lo a terme.

- **Dinàmiques de participació**

El treball de superació de les situacions de risc perquè sigui efectiva, demanda de la participació de les persones implicades en el seu procés de canvi. Alhora, l'educació per la participació ajuda a formar persones en la seva dimensió social i en el foment de la ciutadania. Partint d'aquestes prèviess, la participació esdevé un dels elements fonamentals del treball educatiu en aquests serveis. Aquesta participació es pot concretar tant indirectament (incorporant aquesta filosofia en la presa de decisions de qualsevol activitat) com directament a través d'activitats com poden ser: les assemblees, les bústies de suggeriments, l'espai d'opinió de la revista del centre, etc.

- **Educació en el lleure i esportiva**

L'afavoriment de l'educació integral dels infants mitjançant tècniques pròpies de l'educació en el lleure i l'educació esportiva, és a dir:

- la realització de tallers (manualitats, cuina, informàtica, teatre, etc.)
- la ludoteca
- els jocs cooperatius
- activitats esportives.

- **Atenció a les famílies**

El compromís, de manera activa, de la família en el mateix procés de millora i en l'educació i satisfacció de mancances dels fills.

- **Formació prelaboral**

La facilitació i el recolzament de la formació prelaboral, en l'aspecte teòric i pràctic i la inserció laboral dels joves majors de 16 anys que no desitgin continuar els estudis.

Les coordinacions externes

Hi ha dos tipus de coordinació que els Centres Oberts han de portar a terme:

- Una vinculada amb l'atenció directa amb els infants i adolescents
- L'altra vinculada amb la millora de l'entorn propi d'aquests nois/es, que és el barri.

Coordinacions vinculades amb l'atenció dels infants i adolescents

Com a Comissió de Centres Oberts entenem que tant la tasca pròpia dels Centres Oberts, com la tipificació normativa que es fa d'aquests, justifiquen la necessitat que existeixin les coordinacions necessàries per a poder portar a terme millor l'atenció dels infants amb els qui treballem.

A més a més, els Centres Oberts reuneixen un seguit de característiques que condicionen la seva participació a la Xarxa de Serveis d'Atenció a la Infància:

- Són serveis propers als infants i a les seves famílies, pel seu caràcter d'espai obert i diari.
- Aquest treball obert i diari fa que es constitueixen en agents de reivindicació i denúncia de situacions concretes i per això moltes vegades són dinamitzadors dels altres agents que treballen amb la infància.
- Són Centres amb voluntat de fer un seguiment sistemàtic dels infants, la qual cosa els fa ser propicis al treball en xarxa, al treball conjunt amb la resta d'agents educatius (escola, família...) i d'intervenció (SS.SS. DAM, DGAI, etc.).
- La urgència de determinades situacions que pateixen els infants i els joves, la rapidesa que exigeixen alguns casos, fan que les actuacions dels Centres sobrepassin les seves *funcions* i arribin a substituir a altres professionals.

Entenem que les coordinacions s'han de portar a terme amb els diferents serveis i agents que intervenen amb un/a infant, de tal manera que es garanteixi una atenció integral de les seves necessitats.

Les finalitats d'aquestes coordinacions són:

- Que existeixi un diagnòstic comú i compartit de la mateixa situació de l'infant, adolescent, jove o realitat familiar. Aquest diagnòstic compartit serà molt més ric que el que pugui fer un sol agent, s'evitarien així les visions parcials i reduïdes de la situació.
- Que existeixi una única proposta d'intervenció, a la qual s'estableixi el paper que ha de representar cada agent i que permeti que s'evitin els missatges contradictoris, que moltes vegades reben els infants i les seves famílies.
- Que permeti un major control de l'evolució de la situació i una ràpida adequació de les respostes que donen els diferents agents.
- ...

Des de la Comissió de Centres Oberts de FEDAIA, entenem que per tal que aquest treball en xarxa es desenvolupi de forma plena caldria:

- Establir un marc de treball en xarxa dintre de cada territori. Aquest marc hauria de tenir les següents característiques:
 - Que reculli la participació de tots els agents que intervenen amb la infància en un territori.
 - Que estigui estipulat normativament.

Una experiència que està funcionant en alguns territoris amb bons resultats és la Comissió Social d'Infància; aquesta es porta a terme a partir dels CEIP's i IES i hi participen també els Serveis Socials, Centres Oberts, CAP's de Salut, DAM, EAIA's, EAP's, UEC's, etc... La temporalitat idònia d'aquesta taula de coordinació és un cop al mes.

- Cercar la sistematització de les coordinacions, però garantint una certa flexibilitat per a atendre les necessitats urgents.

Coordinacions vinculades amb la millora del barri

La millora de la situació dels infants i adolescents dels nostres centres no passa només per una incidència sobre aquells aspectes concrets que fan referència a la seva situació personal, sinó que passa també per intentar una millora del seu entorn habitual, del seu barri. La tasca del Centre Obert en aquest àmbit s'ha d'adreçar a vetllar perquè el barri de referència del Centre estigui en condicions d'afavorir el creixement i desenvolupament del/de la noi/a des d'una perspectiva integral.

D'aquesta manera vetllarem perquè el barri disposi de:

- Equipaments adequats i suficients (biblioteques, espais esportius, etc.)
- Vida associativa articulada
- Activitat cultural adreçada a aquesta franja de població
- Els recursos socio-sanitaris adequats
- ...

Aquest treball no el podem fer sols; l'hem de fer amb la resta d'agents socials del territori, per la qual cosa caldrà que el Centre Obert participi a les activitats de coordinació que es faci al nostre territori que poden ser:

- Comissions de festes
- Plans Comunitaris
- Assemblees veïnals
- ...

Això implicarà que es participi a:

- Reunions
- Festes majors
- Celebració de festivitats populars
- Mostres d'entitats
- ...

Perquè els professionals dels Centres Oberts participin d'aquesta vida de barri caldrà que disposin de temps suficient, dins del seu contracte, per a fer-ho.

Mòduls econòmics

Des de la Comissió de Centres Oberts entenem que el fet d'establir un mòdul econòmic té un caràcter orientatiu, ja que en l'actualitat hi ha realitats de projectes molt diferents, i la dotació econòmica ha de tenir en compte aquesta diversitat. Volem fer palès, però, que el nostre treball amb aquest document té com a objectiu avançar cap a la uniformitat de plantejaments i, per tant, en el que és el cost i finançament d'aquest tipus de servei.

Amb aquesta finalitat hem fet una comparativa entre les diferents entitats dels costos dels projectes, veient el cost de l'atenció directa d'un noi durant una hora (sense comptar activitats d'estiu).

Després vam fer una comparativa entre els pressupostos dels projectes per tal de veure quin cost podríem entendre que tindria el mòdul definit per un centre obert de 20 noiets, amb la dedicació d'un educador a jornada completa i un monitor 25 hores (tot i que partim de la base que un centre obert ha de comptar com a mínim de 2 mòduls).

El pressupost el vam dividir en tres grups: materials i serveis, despeses de funcionament i cost de personal.

Materials i serveis	Despeses de funcionament	Cost de personal
material didàctic	manteniments	sous personal
material oficina	assegurances	
fotocòpies	publicitat	
material neteja	subministraments	
material informàtic...	excursions...	

En aquestes despeses es comptabilitzen les despeses directes de la realització de l'activitat. Totes aquelles despeses indirectes, que també són necessàries per a la realització de l'activitat les contemplem com a despeses de gestió, queden recollides posteriorment en el pressupost final.

Al mateix temps, per tal de establir el cost de personal, vam veure quin barem utilitzem i vam quedar en utilitzar els costos més alts. També vam definir que caldria 10 hores de direcció per a cada mòdul de 20 nois/es. Així va quedar el següent cost de personal per mòdul:

Sou brut + SS empresa¹

Monitor/a (25h.)	10.405€
Educador/a (40 h.)	26.074€
Director/a (10 h.)	7.000€

Després de fer comparatives dels costos de despeses, de veure quin era el mòdul que en aquests moments es té en projectes com els CRAE's (80€ noi/dia), vam decidir que el cost per noi/dia per als centres oberts fos d'**11€ noi/dia**. Això suposa que si pensem en una mitjana de 4 hores diàries d'atenció directa, el cost hora és de 2,75€/hora.

Això volia dir que el cost total d'un mòdul de 11€ noi/dia, comptant que són 20 nois/es, per un total de 360² dies, donava un total de **79.200€**.

En concret, es veia que el pressupost del projecte podria quedar de la següent manera:

Mòdul 20 nois/es	%	Cost
Materials i serveis	9 %	7.128€
Despeses de funcionament	26 %	20.673€
Personal	55 %	43.479€
Gestió ³	10 %	7.920€
Total	100 %	79.200€

Per altra banda, cal tenir present el cost de les activitats d'estiu, atès que s'incrementen el nombre de places i el personal que cal dedicar, posat que la durada de les activitats és major, el cost dia per noi/a que hem calculat és:

	Hores atenció diària	Cost nen dia
Colònies	16 hores	39,51€
Casal de vacances	8 hores	21,43€

Finançament

Els Centres Oberts són part de la Xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària, per la qual cosa els seu finançament ha de venir de les institucions públiques. Aquestes haurien de pagar un mòdul fix per nombre de participants.

La gestió i la titularitat d'aquests centres pot ser de les institucions públiques o d'entitats d'iniciativa social.

Els recursos econòmics que es destinin han de permetre atendre les necessitats que hi hagi al centre.

La gestió ha de ser clara i justificada per tal de garantir un bon aprofitament dels recursos que s'hi dediquen, principalment tenint en compte que aquests són públics

Línies d'avançament

Com a Comissió de Centres Oberts de FEDAIA entenem que per avançar en un major reconeixement dels Centres Oberts demanem:

- Entendre per Centre Obert només aquella realitat educativa que reuneix els mínims que hem plantejat en aquest document. Que la regulació sobre els Centres Oberts reculli també aquests aspectes.
- Crear un Mapa de Centres Oberts a partir de criteris de necessitat i preceptivitat i que no depenguin d'opcions discrecionals de les diverses administracions. Que la implantació d'aquest Mapa s'acompanyi d'un finançament adequat i que es faci un seguiment del mateix procés.
- Reconèixer efectivament els Centres Oberts dintre de la Xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària, donant-se i concretant-se convenis de col·laboració entre Administració local i els mateixos centres, si és que aquests són d'iniciativa social.

- Establir un marc adequat de relacions amb la Generalitat dins del marc de les seves competències, planificació, coordinació i avaluació, per tal que s'avanci correctament en aquests aspectes.
- Establir un marc de treball en xarxa dintre de cada territori, que es concreti en un protocol normatiu de relació entre els diferents agents que intervenen al territori (sanitat, educació, serveis socials, etc.). Aquest marc hauria de tenir les següents característiques:
 - Que reculli la participació de tots els agents que intervenen amb la infància en un territori.
 - Que estigui estipulat normativament
 - Que garanteixi la flexibilitat necessària per a atendre les situacions greus i urgents
 - Que es creïn Comissions Socials d'atenció a la Infància, en els diferents territoris.
- Dotar els Centres Oberts d'un finançament just, estable i suficient en funció de mòduls d'atenció.
- Reconèixer el paper dels Centres Oberts com a possibilitat de primera mesura en el caso de desemparament dels menors o d'atenció en el medi. Modificar la llei del Menor per encabir aquesta possibilitat.

Annex 1

Funcions de l'equip de professionals dels Centres Oberts

Funcions del Director/a pedagògic

El director/a-coordinador/a té un horari flexible per tal de poder atendre totes les necessitats del centre. Pot realitzar algunes tasques d'educador per a grups però està al corrent del procés de tots els nois i noies del centre.

Les seves principals funcions són:

- a. Pel que fa a la organització del Centre
 - Representació institucional i tècnica del Centre Obert
 - Vetllar per l'acompliment dels objectius psicopedagògics en els infants i adolescents, amb estreta coordinació amb els diferents agents socioeducatius que intervenen en la família per a valorar la seva situació i actuar d'acord amb les seves necessitats socials detectades, i amb l'atenció especialitzada, així com amb altres entitats de la xarxa comunitària.
 - Planificar i responsabilitzar-se de la gestió administrativa i econòmica del centre, si s'escau
 - Avaluació periòdica del grau d'assoliment dels objectius, proposant i modificant les estratègies i metodologies, si s'escau, per a adequar-les a les necessitats dels destinataris en el seu territori.
 - Assumir la responsabilitat de l'acompliment de funcions encomanades al Centre, tenir cura dels principis fundacionals.
 - Organitzar, aprovar i responsabilitzar-se de la Programació general i de la Memòria Anual de centre.
 - Col·laborar buscant recursos humans i econòmics per a mantenir el Centre
 - Establir convenis de col·laboració i pràctiques en les Universitats i Escoles Universitàries.

b. Pel que fa al personal/equip del Centre

- Coordinar l'actuació conjunta de tots els professionals de l'equip davant dels infants i adolescents, donant globalitat interdisciplinària a totes les actuacions d'equip.
- Vetllar per la coordinació de l'equip del centre amb els equips bàsics d'atenció social i primària.
- Participació en l'elaboració, de manera conjunta amb l'equip del centre, del projecte educatiu i del pla de treball específic dels infants i adolescents.
- Revisió i avaluació periòdica del pla de treball educatiu individualitzat amb tots els professionals que hi intervenen.
- Supervisió de l'equip en l'aplicació dels objectius pedagògics
- Vetllar perquè els professionals que componen l'equip disposin de suport a la seva actuació, utilitzant els recursos necessaris, externs si s'escau.
- Responsabilitzar-se de l'organització, coordinació i supervisió de tot el personal (distribució de funcions, aspectes laborals i educatius, així com de les activitats del Centre) d'acord amb el PEC. Avaluació periòdica de la seva actuació.
- Seleccionar i contractar el personal. Establir criteris de selecció dels voluntaris
- Responsabilitzar-se del coneixement i del compliment per part del personal del Centre, del RRI i del PEC.
- Seguiment i control del treball de seguiment que es fa amb els infants i adolescents
- Acollir i integrar dins l'Equip els nous professionals que intervenen en el Centre, del personal suplent, del personal en pràctiques, dels voluntaris.
- Vetllar per una bona coordinació del voluntariat
- Vetllar, donar suport i seguiment pel que fa a la formació continuada i el reciclatge per a tot el personal del Centre (tant professionals com voluntaris).

c) Pel que fa als nois/es atesos

- Responsabilització de l'acompliment del pla de treball de cada destinatari
- Ser figura de referència davant la família i els infants i adolescents: en el moment d'acollida d'aquests, fent una actuació periòdica de seguiment del cas, i al final del procés.

- Potenciació, en la mesura del possible, de la participació de la família en el projecte educatiu individual dels infants i adolescents.
- Vetllar pel seu creixement personal atenent les seves necessitats bàsiques
- Vetllar pel procés d'inserció social i normalització dels infants i adolescents
- Garantir l'adequada derivació dels casos i coordinar-se, junt amb els educadors, amb els equips bàsics d'atenció social i primària i els diferents Serveis que estan en relació amb els infants i adolescents.
- Establir canals formals de tramesa d'informació
- Responsabilitzar-se de la resolució dels incidents greus
- Posar en coneixement dels diferents Serveis els possibles comportaments improcedents de la família, dels infants i adolescents i del seu entorn més proper (agressions, maltractaments, abusos, destrosses de material, robatoris, etc.) perquè es prenguin les mesures oportunes
- Garantir la confidencialitat i la fiabilitat de la informació referent als destinataris i les seves famílies.

Funcions de l'administrador/a

- Tenir al dia l'inventari dels béns propis del centre i prendre cura de la seva actualització
- Elaborar, conjuntament amb el director, el pressupost general del Centre i la rendició anual de comptes, després de requerir les dades necessàries dels responsables directes dels diferents sectors d'activitat.
- Presentar a la direcció del centre i a l'equip d'educadors informes periòdics sobre l'aplicació del pressupost anual.
- Tramitar les comandes de material, ordenar els pagaments, organitzar, administrar i gestionar el servei de compres i emmagatzematge de material fungible, atendre a la conservació de l'edifici, obres i instal·lacions, serveis comunitaris etc.
- Supervisor les subvencions i pagaments diversos, i ratificar els llibres de comptabilitat
- Disposar dels comptes bancaris d'acord amb els poders que li hagin estat atorgats
- Supervisar l'acompliment de les disposicions relatives a higiene i sanitat

- Comunicar als educadors l'estat de comptes i prendre decisions conjuntes sobre el pressupost.
- Seguiment de les nòmines del personal i el corresponent pagament.

Funcions dels Educadors/es

a. Funcions pel que fa a l'equip

- Participar en l'elaboració del Projecte Educatiu global de Centre, el Reglament de Regim Interior i la Programació Anual.
- Participació en l'elaboració dels plans de treball individual dels nens i nenes del centre obert, en coordinació amb la resta dels professionals del centre.
- Seguiment i avaluació del pla de treball educatiu individual, en coordinació amb els equips bàsics d'atenció social primària.
- Suport tècnic als monitors/es i/o voluntaris/àries que col·laboren amb el centre obert
- Responsabilitzar-se, si s'escau, d'una àrea d'actuació determinada (escola, salut, lleure...)
- Participació en l'avaluació periòdica del grau d'assoliment dels objectius, proposant i modificant les estratègies i metodologies, si s'escau, per adequar-les a la realitat específica dels destinataris en el seu territori.

b. Funcions pel que fa als nois/noies atesos

- Informació al destinatari i a la seva família de les activitats i finalitats del centre obert
- Entrevista amb la família per a pactar les condicions d'assistència i participació d'aquesta i dels infants i adolescents en relació amb el projecte educatiu del centre.
- Execució del pla de treball individualitzat mitjançant, entre d'altres, els següents objectius:
 - Afavorir el desenvolupament personal dels infants i adolescents, potenciant els aspectes positius d'ells i de la seva família
 - Potenciació de l'adquisició d'hàbits

- Afavorir i potenciar la convivència i el respecte mutus com a eina integradora dels infants i adolescents en la comunitat.
- Acompanyament dels infants i adolescents en la seva evolució educativa i d'autonomia.
- Manteniment del centre obert com a espai de referència en el futur, si així ho desitgen els infants i adolescents.

Aquests objectius es duran a terme a partir, entre altres, de les següents actuacions:

- Programació d'activitats diàries
- Coordinació amb el tutor escolar per a fer un seguiment de l'evolució del destinatari, quan així ho indiqui el pla de treball educatiu individual.
- Avaluació periòdica de l'assoliment dels objectius educatius del pla de treball amb el destinatari.
- Conèixer la situació real de cada menor al seu càrrec, així com del seu medi familiar, social i cultural.
- Orientar el noi/a en el seu procés d'aprenentatge i d'orientació vocacional quan s'escaigui, i ajudar-lo a descobrir i potenciar les seves capacitats intel·lectuals, físiques i afectives i acceptar les pròpies possibilitats i limitacions.
- Informar a l'Equip d'educadors sobre les incidències i situacions que puguin pertorbar el procés formatiu dels infants i adolescents.
- Elaborar el Projecte Educatiu Individual (PEI), full de seguiment, diari de camp, procés del cas... de cada infant que està al seu càrrec i els plans de treball dels diferents grups en coordinació amb la resta de l'equip.
- Vetllar per una correcta integració dels voluntaris en la dinàmica de cada grup i coordinar les tasques assignades.
- Oferir un model d'adult de referència als nens i nenes
- Afavorir en els nois/es l'autoestima personal i ajudar-los en la superació dels fracassos en els processos d'aprenentatge, en les dificultats personals i en la integració laboral social i cultural.
- Fer de mediador en les situacions de conflicte dels menors
- Realitzar les reunions de coordinació periòdiques amb els professionals externs implicats en els mateixos casos. (SSAP, CSMIJ, EAIA, CEIP's, IES, esplais...)

- Elaborar informes i protocols
- Observar la conducta dels destinataris i incidir sobre els seus hàbits
- Ajudar el noi/a en el coneixement i la conscienciació del seu àmbit social
- Realitzar les tutories i orientacions individuals del noi/a
- Aportar a l'Equip educatiu objectius a treballar amb els infants i adolescents, i propiciar-ne el seguiment i l'avaluació.
- Intervenir en la resolució de les situacions conflictives amb finalitat educativa
- Assumir i responsabilitzar-se dels programes referents als hàbits de neteja, ordre i salut.
- Treballar les carències afectives dels nois/es a fi de fer-los adquirir un nou equilibri emocional.
- Fer complir tots els termes establerts a la normativa del projecte educatiu, pel que fa a reforços tendents a l'optimització de l'educand.
- Coordinar-se amb els monitors i talleristes per al funcionament ordinari.

Els educadors es repartiran àrees importants del funcionament del centre com són:

- Elaboració dels menús: per als berenars i sopars dels nens i nenes, així com treballar els hàbits d'alimentació.
- Intendència: col·laborar en les compres, quan calgui, per a subministrar tot allò que cal per al correcte funcionament de les activitats.
- Recursos del centre: mitjans audiovisuals, informàtica, ludoteca...
- Recursos escolars: suposa estar al corrent del funcionament escolar dels infants, així com de la formació permanent dels educadors.
- Recursos de lleure: presentar alternatives per al temps d'esbarjo dels infants, així com la participació en els possibles campaments o casals d'estiu dels infants.

Els educadors: han de tenir una dedicació horària que els possibiliti dur a terme el seu treball amb qualitat educativa. Per a poder donar cobertura a totes aquestes necessitats, els educadors haurien de fer 40 hores setmanals distribuïdes de manera adient per a atendre els infants i per a realitzar les tasques esmentades, corresponents a les seves funcions, i segons les necessitats educatives del Centre.

A les reunions de coordinació interna s'anirà supervisant el procés de cada noi i noia per tal de reconduir el seu P.E.I. i d'elaborar noves propostes tant educatives com destinades al seu futur, la reunió d'avaluació de PEI's serà trimestral i es farà conjuntament amb l'educador social que ha derivat el cas.

Funcions del Monitor/a de temps lliure

- Aplicació del pla de treball individual dels infants i adolescents, seguint les directrius de l'equip del centre obert.
- Realització d'activitats de lleure i altres per tal de dinamitzar el grup, d'acord amb el projecte educatiu elaborat per l'equip del centre obert.
- Donar suport a l'educador/a en activitats específiques
- Col·laboració conjunta amb l'educador/a en l'avaluació de les activitats realitzades.

Funcions dels voluntaris/es

Atenent a la seva condició de persones no remunerades i en funció de la seva formació i de la freqüència de participació poden tenir funcions de monitor de temps lliure i de recolzament de la tasca que es fa al Centre. Els seus drets i deures es recullen a la llei del voluntariat.

¹ El cost del salari és fruit d'una comparativa entre diversos centres, atès que no hi ha un conveni laboral de referència.

² En aquest càlcul es compta que el projecte funciona al llarg de tot l'any. Caldrà realitzar una adaptació en funció dels mesos de funcionament del projecte (12, 11,...)

³ El concepte de gestió vol recollir les despeses indirectes del projecte, com amortitzacions, personal de recursos, ... El percentatge de gestió és molt variable i depèn de fets com la necessitat de recerca de recursos, del voluntariat...
